

STÁDIUM

Stádium Társadalmi és Kulturális Hírlap V. évf. 4. szám | 2016.

„A szó, ha igazán
meghitt, úgyis
visszhangtalan.”

(Oláh János)

A TARTALOMBÓL

- Döbrentei Kornél 70 éves
- Oláh András kapta a Ratkó József-díjat
- Fazekas István karácsonyi beszélgetése Balogh Júliával
- Deák Mór, Kaiser László, Oláh András, Oláh János, Petróczi Éva és Tóth Sándor versei
- Pék Eszter Anna rajzai

Ára: 300 Ft

KARÁCSONYI „HÍD” KAPOSVÁRTÓL WALESIG

Petróczi Éva

2016 szeptemberének elején küldte el nekem *Farkas Judit*, a „Búvópatak” című, Kaposvárott megjelenő polgári, kulturális és társadalmi havilap főmunkatársa (voltaképpen: igazi „kariatidája”, tartópillér-asszonya!) két nagyon kedves dedikált kötetét. A *Szavamát adam* című, finoman megkomponált kis könyv *Legyen végre csend* című novellájában a jogászból lett író nő amúgy sem könnyű életének legnehezebb, legfájdalmasabb karácsonyára és szilveszterére emlékezett. Arra, amikor izomsorvadástól meggyötört gyermek- és ifjúkora legfőbb támaszát, szívbeteg édesanyját elvesztette. A keretes szerkezetű elbeszélés bevezető és szó szerint megismételt záró sorai nem egyszerűen szépek, meghatóak, művészi erejűek, hanem megrendítőek. A főszereplő, Kinga (voltaképpen maga az író nő!) szorongásos, félelemmel teli, mégis erőt adó álmodást lát ezekben a válságos napokban: édesanyját, ha úgy tetszik, Káron módjára, ő viszi át a Léte vizén, a túlsó partra, a halál birodalmába. „Ladikja” pedig nem egyéb, mint mindennapos járműve, a költőinek igazán nem nevezhető elektromos tolokocsi. Igaz, úgy érzi, testi és lelki energiái végére jutott, de erejét megsokszorozza annak tudata, hogy ezen a végső úton neki kell anyja magatehetetlen testét

végigvinnie: „És akkor csend lett és sötét. Elektromos tolokocsijával haladtak a kanyargós, havas országuúton. Édesanyja az ölében ült, vagy inkább feküdt, fejét vállára hajtván... Jobb kezével tartotta őt, a másik kezével pedig a botkormányt fogta, próbálta úton tartani a járművet. Anyján fekete szövetcabát, fején fekete pamutkendőt. A tolokocsi némán haladt. Parányi lámpája éppen csak előttük világította meg az úttestet. A kamionok, autók óvatosan kikerülték őket, reflektorukkal megvilágítva őket. Mintha vigyáznának rájuk... Mintha tudnák... De ő most nem törődött semmivel. Vitte az anyját. Tartotta a karjában az alig pihegő madártestet, testével próbálta melegíteni, félt, hogy megfázik a dermesztő hidegben. Nem sírt. Az arc a fekete kendő alatt hófehér volt, a szemek üvegesek. Karjába valami földöntúli erő költözött, mert nem fáradt, nem gyengült el, úgy érezte, nem szabad elengednie.” Bár ez a jelenet karácsony közelében, egy havas téli úton játszódik, mégis a húsvét egyik legdrámaibb pillanata juthat róla az eszünkbe: az a Pietà jelenet, amikor Mária ölében dajkálja a keresztről levett, halott fiát. Itt a szerepek felcserélődnek, mert a gyermek ölében látjuk viszont a szülőanyát. Karácsony és húsvét finoman egymásra kopíro-

zódik ebben a képben, pontosan úgy, mint az 1995-ben Nobel-díjra jelölt walesi lelkipásztor-költő, R. S. Thomas egyik, szűkszavúságában is nagy versében. Akinek, ha még élne, istenes verseinek magyar tolmácsaként feltétlenül elküldeném angolra fordítva Judit novellájának ezt a részletét, bizonyítva, hogy a Magyarország és Wales közötti szellemi-lelki „híd” Isten akaratából újra meg újra felépül, *A walesi bárdok* ennek a nemzeteink közötti kapcsolatnak csupán a nyitánya volt, anélkül, hogy Arany Jánosunk érdemeit, az ő emlékévének küszöbén, a legcsekélyebb módon is csorbítanánk. R. S. Thomas egyszerre húsvéti és karácsonyi verse így hangzik:

Pietà

Mindig ugyanazok a hegyek

*Sereglenek a horizonton,
Egy néma jelenet
Messzi tanúi.*

*S az előtérben
Felmagasló kereszt
Lakatlanul és komoran
Sajog a testért,
Amelyet amott egy szűz
Karjának bölcséje ringat.
(Petróczi Éva fordítása)*

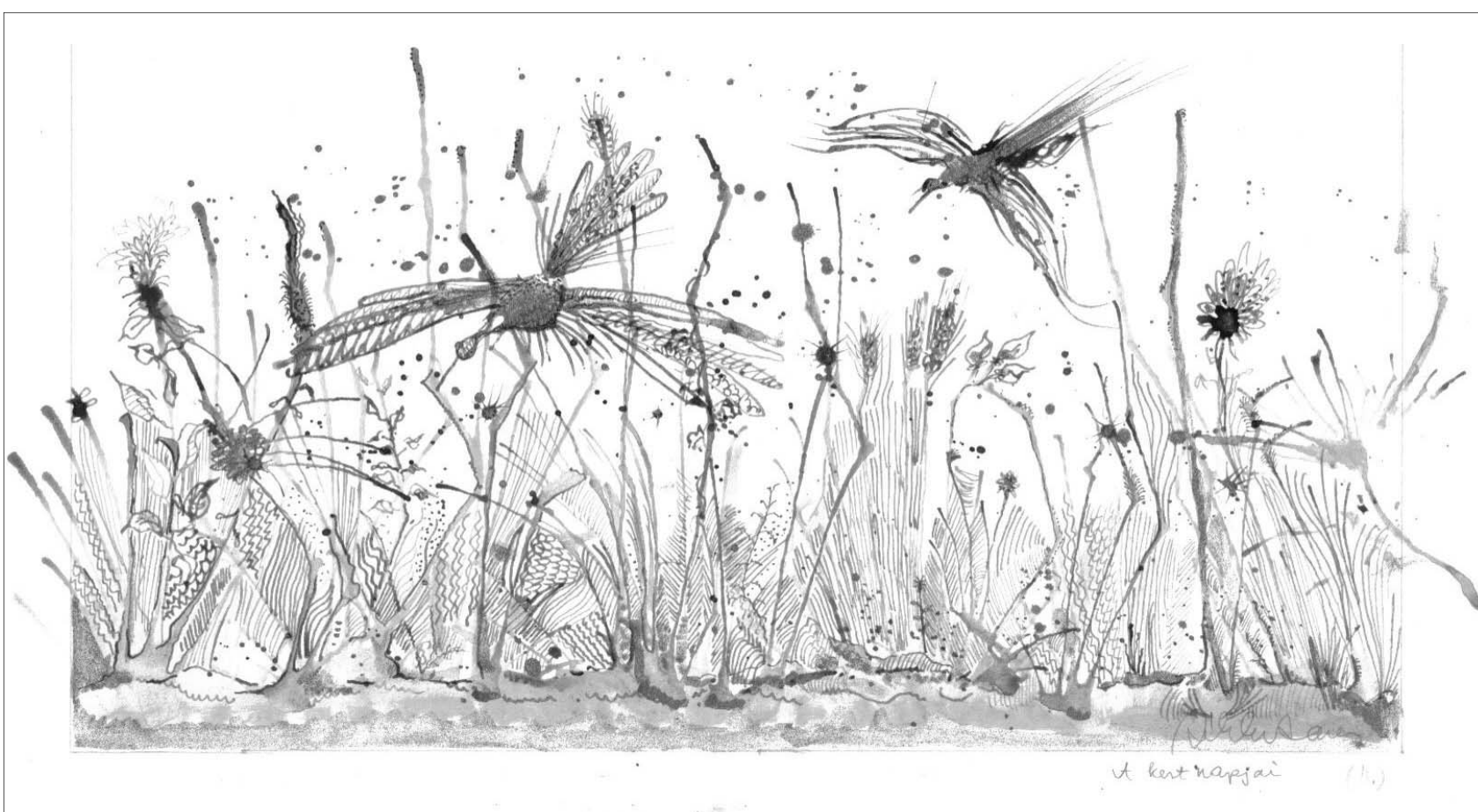
A fenti kis elemzéssel és a felvázolt ünnep-párhuzamokkal nem az volt a szándékom, hogy bárki karácsonyi örömeire halál-árnyékot vessek. Csak az és annyi, hogy emlékeztessék mindenkit: (természetesen önmagamat is!) az Istengyermek születésének ünnepén sem szabad megfeledkezni azokról, akiket sorsuk karácsonykor nagypénteki élethelyzetekbe sodor. S talán az sem csekély tanúság, hogy a világhír (R. S. Thomas) és a szűkebb körű ismertség (Farkas Judit) között sokkal vékonyabb a válaszfal, csekélyebb, elhanyagolhatóbb a különbség, mintsem hinnénk. Nem is lenne túl nehéz a fentiekben leírt-hoz hasonló irodalmi, de akár zenei és képzőművészeti párhuzamokat, metaforikusan fogalmazva: „Kaposvár-Wales hidakat” találnunk. Mert, hála Istennek, nagyon sok tiszta és székesegyház-ívű alkotás születik körülöttünk. Érdekes is volna egy-egy hasonló analógia-vadászatra vállalkoznunk, ha másért nem, hát azért, hogy karácsony személyválogatást nem ismerő, elfogulatlan szeretetet kínáló Szülöttének tiszteletére legalább az évnek ebben a többek között elmélyülésre teremtett szakában megtanuljunk legalább egy kicsivel több tiszteletet és szeretetet adni minden alkotóművésznek, s nem csupán az

gyon-ajnározott keveseknek, egy-egy szekértábor kitüntetettjeinek. Hiszen ők, a látszólag háttérben dolgozók is megajándékoznak bennünket, gyakran igazán ünnep-szentelő verses és prózai sorokkal, úgy, mint most Farkas Judit engem, s rendhagyó karácsonyi novellája összes, méltán hálás olvasóját! Köszönet neki, akit, távolból bár, de már ismerhetek, s nagyra becsülhetek. És társainak, akiket egy-egy kistérség, kis közösség hálája kísért, miközben *sokan rászorulóknak* hitükre, emberségükre, művészetük erejére. Számomra 2016 karácsonya – sok egyéb mellett – róluk is szól, s az ő nevében is szólnom kellett.

Fazekas István Csoóri Sándor

*kő alatt kő
a talpig férfi
ha halva fekszik is
haragos bögök
tajtékos brácsák
és megvádolt hegedűk
siratják
vére riadalma
már csak az ének
eltűnt szíve helyén
felgyújtott erdő virít
ugathat érte
akár a hold is
üvölthetnek az
elföldelt koponyák
a Tejút táltosai
jönnek el érte
mert csudafűszarvas
zuhant árnyékába
lett kő a kő alatt

lobogó halálában
virrasztunk sokáig*

Oláh András költő kapta a Ratkó József-díjat

Az elismerést Seszták Oszkár, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei közgyűlés elnöke és Karádi Zsolt, a díj kuratóriumának megbízott vezetője adta át a Mátészalkán élő alkotónak péntek este Nyíregyházán.

A díjat 1993-ban alapította a Hangsúly Művelődési és Művészeti Alapítvány Ratkó József József Attila-díjas költő életművének emlékére. A díjjal olyan alkotókat ismernek el, akiknek a munkássága, esztétikai és erkölcsi értékrendje megkérdőjelezhetetlen, s irodalmi tevékenysége kötődik a szabolcs-szatmár-beregi térséghez.

König Róbert grafikusművész által készített oklevelet és Kő Pál szobrászművész plakettjét 1996-ig négyen, Balázs József, illetve Nagy Gáspár és Aczél Géza, illetve Szöllösi Zoltán költő vehette át.

A díjat 2006-tól a szabolcsi megyei önkormányzat adja át, s a mostani díjazott Oláh András mellett korábban Vári FABIÁN László költő, néprajzkutató, Elek Tibor irodalomtörténész, esszéíró, Tóth Erzsébet költő, kritikus, Jánosi Zoltán irodalomtörténész, esz-

széíró, Babosi László könyvtáros, a Ratkó-életmű gondozója, Márkus Béla, irodalomtörténész, kritikus, Gencsó Hrisztozov költő műfordító, valamint (posztumusz) Antall István egykori rádióriporter, szerkesztő kapta.

Oláh András 1959. január 21-én született, Hajdúnánáson. A nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán és a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett diplomát. 1981 óta Mátészalkán él. Tagja a Magyar Írószövetségnek, a Szabolcsi Írók Társaságának (SZIRT), a Művészetbarát Egyesületnek, elnökségi tagja a Kölcsey Társaságnak, elnöke a Vörösmarty Körnek.

Szemben a történelemmel és a magánnyal

Karádi Zsolt laudációja Oláh Andrásról

Tragikus hangoltságú, a mindennapi élet apró veszteségeit józanul megfogalmazó, a hit sáncai mögé menekülő, bibliai képekkel gazdagító, olykor azonban a világban tapasztalható Isten-hiány rezignált tudomásulvételével megdöbbentő felismerésekig jutó lírai világba lép az olvasó, ha Oláh András köteteit lapozza. A Mátészalkán élő szerző költői univerzumának tematikai rendje a jelzett létállapotok kifosztottság-érzése mellett mindig felmutatta a nemzeti gondolkodás iránt elkötelezett, a magyarság tragikus múltjának, s eszmény- és példakereső attitűdjének feszültségében élő értelmiségi öntanúsító monológjait.

Az 1959-es születésű Oláh András Hajdúnánáson érettségizett a Körösi Csoma Gimnáziumban. A nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán, majd a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett diplomát. 1981 óta él Mátészalkán, ahol pedagógusként dolgozik. Tanári munkája mellett rendkívül termékeny író-költő, aki az irodalom számos műfajában dolgozik. A lírai megszólaláson túl drámai és kispikái, esszéista megnyilatkozásai is figyelemre méltók. Eredeti alkotói tevékenysége mellett számottevő szerkesztői tevékenységet tudhat magáénak: 2013 óta főszerkesztőként jegyzi a Partium folyóiratot. Az 1996 óta sorjázó kötetekben fokozatosan kirajzolódó költői arcát a honi irodalmi életben egyéni helyet biztosít

számára. Már a Por és hamu című, a Nyíri Múzsza Füzetek negyedik darabjaként kiadott könyvében teljes érettségben állt előttünk: világképe az eltelt két évtizedben alapvetően nem változott. Igaz, a hajdani művek között több volt a hagyományos versforma; az önkifejezés biztonsága, az értékesítésre érzékenyen reagáló, a szerelemben harmóniát kereső, a mindennapok káoszában rendet igénylő, ám az erodáló világban alig megnevezhető szomorúsággal, ugyanakkor tróli szigorral élő ember ítéletei már akkor sejtették: tágas lírai életmű előtt állunk. Az általa alkalmazott költői nyelv, a világba vetett ember magányának művészi kifejezőmódja a magyar irodalomban Oláh András munkáit Pilinszky János és Nemes Nagy Ágnes szemléletével rokonítja. Idegen test című kötetének ajánlásában Jókai Anna így fogalmazott: „Oláh András megszenvedt verseit. Nem a formát, mert sorai könnyedén, bravúros egyszerűséggel születnek. A mögöttes, léleklében történő fájdalom az, ami a dolgok teljes átélésére ösztönzi... Kitarullkozó, őszinte költő... nem szépít, nem leplez, nem keres menetségeket sem maga számára, sem vágyott-üzött Istenének”. Munkásságának érdekessége, hogy miközben a Ratkó József-i hatásokkal induló pályát az eltelt években megőrizte a magyarság múltja katalizálásának tanulságait elemző igényességét, s a jelen abszurditásainak, ha úgy tetszik, közéleti hangoltságú vizsgálatait, aközben az egyetemes emberi léte-

zés titkaival, az ontológiai magánnyal, s a létezés gazdagságának folyamatosan tapasztalt elszegényedésével is konokul szembe néz.

Oláh költői oeuvre-jét érdekesen egészíti ki a dráma: a messziről Németh László technikáját idéző művek tragikus léthelyzeteket állítanak elének. A szökevény és az Utolsó játszma gróf Batthány Lajos illetve Tisza István életének végső óráit eleveníti meg; e dialógusokban két mártír miniszterelnök sorsának analízise a haza, a hűség, a hit és a szabadság gondolatait vonja be az értelmezésbe. Nem kevésbé izgalmasak a Vörösmarty Mibály, Imre herceg, valamint a gróf Teleki László haláláról szóló darabok. Az író jó érzékkel állítja művei középpontjába a vizsgált történelmi személyek életének és halálának traumáját annak érdekében, hogy felmutassa e sorsok tragikumának máig ható tanulságait.

Oláh András, akinél az úgynevezett „képviselési”, metaforikus, és a filozofikus, szegényített nyelvű beszédmód sajátos ötvözetet alkot, az ország keleti végében élve egyszerűre képes az egyetemes és a hétköznapi léptékű létérzékelés gyakran hangsúlyozottan visszafogott ábrázolására. Tárgyas, tömör versei olykor kíméletlenül szólnak a XX. – XXI. századi ember a szorongásáról, s időnként az Isten által elhagyott világ ürességéről.

A BIBLIAI NŐALAKOK „SZÉPSÉGES” SZOLGÁLATA

AJÁNLÁS SZÜCSNÉ NOVÁK MÁRIA KÖTETÉHEZ

Steinbach József*

Egészen különleges kötetet tart kezében a Kedves Olvasó.

Különleges egyrészt tematikájában, hiszen Szücsné Novák Mária szinte teljesen felvonultatja a Biblia női alakjait, nemcsak megjelenítve, de be is mutatva őket, leírva, összefoglalva történetüket és azt, amire Isten Igéje az ő életükön keresztül tanít bennünket. A kötet tehát gazdag bibliai-igei üzeneteket tartalmaz a nőalakokon keresztül. A szerző egy-egy bibliai szereplőről lejegyzett gondolatait a bibliai hivatkozások alapozzák meg.

A Biblia női szereplőinek ilyen módon való kigyűjtésével a művész nő rámutat a nők szerepének, szolgálatának jelentőségére akkor, a bibliai korban, és ma is - mert lám a női lélek, akkor is, egy „férfijogú” társadalomban, és ma is fogékony az Úr szavára. Milyen áldottan használta és használja őket az Úr. Férfi a hitben sem létezhet nő nélkül, még akkor sem, ha valaki egyedül élve, az Úrnak szolgál. Egy jezsuita szerzetes, természettudós, Theilhard de Chardin, vallotta meg hogy minden, amit csak alkothatott az Úr kegyelméből, valójában a „női szem sugarában” született meg benne.

A kötet másik különlegességét az illusztrációk egyedisége adja. A szerző, a bibliai nőalakok bemutatását nemcsak szavakba önti, hanem tűzzománc képekbe is égeti. Ezek a saját kezűleg készített képek díszítik a gazdagon illusztrált kötetet. A tűzzománc

technika abból áll, hogy porrá tört színes üvegyangot egy fém alpra olvasztanak, így a fém felületén kialakul a színes kép. Az alaposság, a sok türelem és odafigyelés, ami ehhez az alkotó munkához kell, megtalálható a művész által készített képekben. Az alakok, a színek, a formák, a motívumok apró kidolgozása alátámasztja azt az üzenetet, amelyet a bemutatott bibliai nők élete hordoz, és amely jellemző Szücsné Novák Mária alkotásaira, és egyben gyönyörűvé teszi azokat. Az a kedves egyszerűség és megragadó vonalvezetés, színvilág, formavilág, ami jellemzi ezeket az alkotásokat, visszavezet a mából a bibliai időkbe. A tűzzománc képek kidolgozott alapossága segít elmélyíteni a bibliai üzenetet és biztat a Szentírás kézbevitelére is.

Szücsné Novák Mária tűzzománc képeiből sugárzik a belső, a lelki harmónia, amely kifejezésre juttatja azt, hogy a művész alkotói tehetségét a hatalmas Isten szolgálatába állította.

„Íme, az Úr szolgálóleánya: történjek velem a te beszéded szerint!” (Lukács evangéliuma, 1,38)

Az Úr áldása legyen alkotón és olvasón.

Pápa-Balatonalmádi, 2016. szeptember 20.

*A szerző a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke

